

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Срібна К.А., к.е.н., доцент, НАПКБ

Срібний В.І., к.е.н., доцент, ТНУ ім. В.І. Вернадського

Банківське кредитування суб'єктів підприємництва істотно відрізняється за регіонами країни, що обумовлене географічною специфікою кожного регіону, складом суб'єктів підприємництва, масштабами і видами економічної діяльності в регіоні, взаємозв'язком регіону із зовнішнім світом.

С.П. Калугін [1, с.43-46] вважає, що, купуючи ресурси на кредитному ринку та продаючи їх підприємствам, банки здійснюють прямий вплив на розвиток економіки регіону. На думку М.І. Сухов [2, с.9-11], незважаючи на нерівномірний розподіл капіталу серед банківських установ, перед банківською системою проблема капіталізації гостро не стоїть. Т.М. Петренко [3, с.9-14] стверджує, що нарощування капіталу — одна з першочергових завдань банків, вирішення якої дозволить збільшити обсяги активних операцій. О. Сугоняко [4, с.34-36], проаналізувавши динаміку основних показників діяльності банківських установ, визначив тенденцію відставання темпів капіталізації від темпів зростання активів і пасивів. В. Кротюк, О. Кіреєв, Г. Карчева [5, с.2-8] відмітили, що частка банківського капіталу в сукупному обсязі ресурсів банків є незначною.

Метою статті є виявлення основних проблем з боку банківських установ та підприємств, які перешкоджають розвитку банківського кредитування суб'єктів підприємництва, та розгляд ефективних способів, які б сприяли розвитку кредитного ринку регіону.

Більш активному і диверсифікованому розвитку банківського кредитування суб'єктів підприємництва перешкоджає цілий ряд чинників. На даному етапі розвитку банківські установи регіону не володіють достатньою ресурсною базою для надання довгострокових кредитів. Більшість банків в регіоні існує за рахунок короткострокових вкладів. Банки обмежуються короткостроковим кредитуванням на поповнення обігових коштів (на строк до одного року). Враховуючи короткостроковість і нестійкість такої ресурсної бази, ці банки не можуть надавати довгострокові позики суб'єктам підприємництва для оновлення основних фондів. Така обережність підвищує надійність банківських установ в регіоні, але, на жаль, короткострокові позики не дають можливості суб'єктам підприємництва модернізувати своє виробництво. Крім того, більшість банківських установ в регіоні відносно невеликі, тому навіть середні позики підприємствам регіону на оновлення їх виробничої бази створюють для таких банків підвищені кредитні ризики.

Непостійна потреба в активах є характерною рисою для низки видів виробничої і комерційної діяльності, які зв'язані, в основному, з природними чинниками, зокрема чергуванням сезонів. Природно, що суб'єкти підприємництва з сезонним характером діяльності випробовують найбільшу потребу в позикових коштах в період масового проведення робіт або сезонного накопичення виробничих або товарних запасів.

Додатковими ресурсами для сезонного збільшення масштабів діяльності є короткострокові банківські кредити. Короткостроковий кредит використовується суб'єктами підприємництва також в цілях компенсації тимчасового інвестування коштів у дебіторську заборгованість, що не можливо оцінити однозначно позитивно з погляду якості фінансового менеджменту, адже у такому разі підприємство, яке безкоштовно кредитує своїх контрагентів, саме змушене компенсувати відвернення коштів більш дорогим банківським кредитом.

Коливання попиту на короткострокові кредитні ресурси пов'язує з галузевою специфікою кругообігу коштів. У першому та другому кварталах року повернення кредиту перевищує потребу в ньому, оскільки підприємства з сезонним характером виробництва активно реалізують продукцію і повертають раніше отримані кредити на формування сезонних запасів, в третьому кварталі надання кредитів перевищує обсяг їх повернення, для четвертого кварталу характерне встановлення зразкової рівності між обсягами надання і повернення короткострокових кредитів.

Серйозною перешкодою для збільшення обсягів банківського кредитування суб'єктів підприємництва є високі ризики та проблеми відповідного матеріального забезпечення. У класичному варіанті забезпеченням виступає жила і нежила нерухомість, обладнання, автотранспорт, що знаходяться у власності підприємства або в особистій власності власника бізнесу. Забезпеченням кредитів є найчастіше товари в обігу. Оцінку застави банки переважно проводять своїми силами. Забезпечення повинне покривати суму банківського кредиту і відсотки за увесь термін кредитування. При цьому звичайно банківські установи виходять з ліквідності застави і враховують не більше, ніж 70% його оцінної вартості. Крім того, звичайно банківські установи вимагають застрахувати заставне майно в страховій компанії. Це пов'язано, зокрема з тим, що відповідно до сучасного законодавства у разі банкрутства підприємства банкіри не виключають ситуації, коли активи, що належать, згідно із законом, банку, не вдасться узяти з суб'єктів підприємництва. Заставне майно поступає на аукціон, і банки не мають на нього переважних прав.

Для банківських установ на кредитному ринку регіону проблемами, які ускладнюють надання кредитів суб'єктам підприємництва в регіоні, є:

- 1) непрозорість діяльності суб'єктів підприємництва;
- 2) недостатня економічна і юридична документація більшості підприємств;
- 3) відсутність у підприємств ліквідних застав;
- 4) відсутність реальної масштабної державної підтримки суб'єктів підприємництва;
- 5) складнощі рефінансування і управління кредитним портфелем, що включає велику кількість різноманітних кредитів;

6) висока частка і абсолютна величина операційних (не відсоткових) витрат в процесі кредитування, що пов'язане з незначним розміром і терміном самого кредиту, що не дає змогу забезпечити достатню рентабельність операцій за рахунок відсоткових доходів банку;

7) високі ризики неповернення банківських кредитів та обмеженість або відсутність правових (і економічно виправданих) механізмів зниження кредитного ризику на всіх етапах кредитування;

8) небанківські джерела залучення капіталу стають більш доступними для крупного бізнесу, що також негативно позначається на становищі банківських установ регіону (знижується маржа від банківських операцій).

Для суб'єктів підприємництва в регіоні проблемами, які утрудняють отримання банківських кредитів, є:

- 1) обмеженість пропозиції кредитів для суб'єктів підприємництва і відсутність конкурентного кредитного ринку, що на рівні регіону призводить до збереження відносно високих відсоткових ставок і певними труднощами отримання інвестиційних кредитів;

- 2) непрозора і недостовірна звітність, відсутність стимулів для адекватного відбиття фінансових результатів в звітності, що знижує можливість отримання в банках кредитів на поповнення обігових коштів та інвестиційні цілі;

- 3) складна оцінка стану бізнесу суб'єктів підприємництва;

- 4) низька якість опрацювання бізнес-планів при кредитуванні;

- 5) нестабільність законодавства, головним чином у галузі оподаткування суб'єктів підприємництва;

- 6) незначний розмір власних коштів і відсутність ліквідних активів, які суб'єкти підприємництва могли б використовувати як заставу за кредитом, та відсутність іншого забезпечення, обмеженість програм кредитування під заставу автотранспортних коштів і нерухомості;

- 7) невідповідність рентабельності суб'єктів підприємництва розміру відсоткових ставок за кредитами, до яких додаються різноманітні комісії;

- 8) складність і тривалість процедури отримання банківського кредиту, недостатньою кваліфікацією позичальника, що часто посилюється, для належного оформлення всіх необхідних документів.

Разом з тим існують серйозні труднощі, які притаманні, як банківським установам, так і суб'єктам підприємництва в регіоні: 1) недосконалість законодавчої бази, що регламентує діяльність підприємств; 2) відсутність в регіоні програм розвитку підприємництва; 3) недосконалість механізму використання державного і муніципального майна для розвитку підприємництва; 4) адміністративні бар'єри при здійсненні підприємницької діяльності; 5) відсутність механізму соціального захисту підприємств; 6) недостатній рівень безпеки ведення підприємницької діяльності; 7) часта зміна податкової політики та ін.

ВИСНОВКИ

Для банківських установ з метою підвищення банківського кредитування суб'єктів підприємництва в регіоні можуть бути ефективні різні способи: а) впровадження в банках стандартизованих процедур, що дає змогу знизити собівартість операцій кредитування та скоротити термін розгляду кредитних заяв суб'єктів підприємництва; б) впровадження механізмів рефінансування та збільшення терміновості пасивів банків, що дає змогу знизити розрив між активами і пасивами за термінами запитання й погашення та поліпшити їх ліквідність; в) створення на рівні регіону механізмів зниження кредитних ризиків через різні схеми гарантування і забезпечення кредитів підприємствам; г) вдосконалення нормативних вимог НБУ, що дає змогу знизити відсоткові ставки за кредитами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калугин С.П. Банковские кредиты — экономике региона / Калугин С.П. // *Гроші і кредит*. — 2002. — №9. — С. 43-46.

2. Сухов М.И. Рыночная дисциплина и взаимоотношения органа банковского надзора с кредитными организациями. / Сухов М.И. // *Деньги и кредит*. — 2003. — №6. — С. 9-11.

3. Петленко Т.М. Проблемы капитализации коммерческих банков Украины / Петленко Т.М. // *Перспективи розвитку фінансово-банківської системи: погляд у майбутнє*: Зб. наук. доп. / Україн. акад. банк. справи. — Суми: Ініціатива, 1999. — 117 с.

4. Сугоняко О. Капіталізація банків: нова тенденція / Сугоняко О. // *Вісник НБУ*. — 2003. — №10. — С. 34-36.

5. Кротюк В. Банківська система України у 2001 році: проблеми, тенденції, перспективи / Кротюк В., Кіреєв О., Карчева Г. // *Вісник НБУ*. — 2002. — №3. — С. 2-8.

6. Статистичний щорічник Автономної Республіки Крим за 2006 рік / За редакцією В.І. Колеснік. — Сімферополь: Головне управління статистики в Автономній Республіці Крим, 2007. — 617 с.

8. Евсеєнко С.В. О взаимодействии региональных органов власти и финансово-кредитных структур / Евсеєнко С.В., Куприянов Ю.В. // *Деньги и кредит*. — 2004. — №1. — С. 48-50.